

La darrera carta d'Andreu Nin

The last letter of Andreu Nin

Pelai Pagès i Blanch

Departament d'Història Contemporània

Facultat de Geografia i Història

Universitat de Barcelona. c/ Montalegre, 6. 08001. Barcelona

✉ p.pages@ub.edu

Rebut: 29/12/2017

Acceptat: 16/01/2018

Vuit dies abans de què fos detingut per la policia a Barcelona, el dia 16 de juny de 1937, Andreu Nin va escriure el que podem considerar la seva darrera carta, i en realitat un dels seus darrers escrits. Es tracta, efectivament, de la carta que havia adreçat a un antic amic holandès, Henk Sneevliet, a qui havia conegut durant els anys en què Andreu Nin residia a Moscou. Sneevliet (1883-1942) havia estat un dels sindicalistes holandesos que, com el mateix Nin, s'havia encaminat molt aviat cap a la revolució russa i ja havia participat en el II Congrés de la Internacional Comunista celebrat a Moscou el 1920 i fins l'any 1924 va estar treballant per la Internacional. Fou a començaments d'aquest any quan va retornar a Holanda i es va retrobar amb Nin el desembre de 1925, quan aquest va viatjar a Amsterdam per tal de participar en el Congrés del «Secretariat Obrer Nacional», que dirigia Sneevliet, i on aquest organisme va decidir adherir-se a la Internacional Sindical Roja. Posteriorment, el 1929, Sneevliet va fundar el Partit Socialista Revolucionari, l'antecedent del Partit Obrer Revolucionari Socialista (1935) que, juntament amb el Partit Obrer d'Unificació Marxista de Joaquim Maurín i Andreu Nin, va formar part, amb altres partits socialistes independents d'Europa, del Comitè per a la Unitat Socialista Internacional, també anomenat Buró de Londres. Fou en aquest context quan, la tardor de 1936, ja començada la guerra civil, Sneevliet va viatjar a la Barcelona revolucionària per col·laborar amb el POUM i amb l'Andreu Nin. Posteriorment, en concret l'abril de 1942, el revolucionari holandès fou assassinat pels nazis en el camp de concentració d'Amersfoort.

A la seva carta, que Nin li envia a través d'un altre revolucionari holandès —Amstel, a qui no hem pogut identificar—, justament comença fent una referència al «teu darrer viatge» per referir-se, a continuació, a la situació creada a Barcelona i a Catalunya després dels fets de maig de 1937. En un cert sentit, a la carta Nin encara manté un relatiu optimisme en relació a la situació creada —gràcies a la combativitat demostrada pel proletariat— si bé no s'absté d'esmentar les «grans sorpreses» que reserva el futur i, al mateix temps, també és esperançat en les posicions —que considera prou sòlides— del seu propi partit. És optimista també en relació a les actituds contràries a l'estalinisme i manifesta de manera clara i expressiva la necessitat d'atreure's a les masses anarquistes en un moment en què els dirigents feien concessions de manera continuada.

En relació a la vida del partit, a la carta trobem tres referències summament interessants: en la primera fa esment al Congrés que el POUM havia de celebrar el dia 19 de juny i que no es va poder celebrar mai, perquè uns dies abans es va iniciar la contundent repressió en contra seu i es referia també a la Conferència Internacional que s'havia de celebrar al cap d'un mes i en la que confiava retrobar-se amb Sneevliet. En segon lloc li parla de la publicació de la revista «Juillet», en francès, i que va acabar sortint a Barcelona el mes de juny del mateix any, en un únic número subtítulat «Revue Internationale du POUM». Finalment esmentava un article, publicat per «CruX» que literalment considerava «repugnant». Evidentment «CruX» era un dels molts pseudònims que utilitzava Lleó Trotski, amb qui tant Andreu Nin com el mateix Sneevliet tenien importants discrepàncies i el propi Trotski havia estat summament crític amb la política que el POUM havia desenvolupat des de la seva fundació l'any 1935 i especialment des de l'inici de la guerra civil. Nin segurament fa referència a l'article que va escriure Trotski pel periòdic «La Lutte ouvrière», l'òrgan del Parti Ouvrière Internationaliste, el partit trotskista francès, sobre la política desenvolupada pel POUM durant la guerra. De ben segur era l'article que sota el títol *La victoire est-elle possible?*, va escriure Trotski el 23 d'abril de 1937, firmant, efectivament, «CruX», però que no va sortir publicat fins el número de la revista que va aparèixer els dies 14-21 de maig de 1937. Com indica Pierre Broué a peu de pàgina en l'edició que va portar a terme dels articles de Trotski sobre Espanya es tracta de la primera intervenció directa d'aquest en el transcurs de la revolució des de l'inici de la guerra civil i se centra bàsicament en articles publicats per Andreu Nin a «La Batalla». D'aquí, ben segur, la indignació manifestada per Nin en la carta que li envia a Sneevliet.

Per acabar, el més sorprenent de tot, és que l'original de la carta, escrita en francès, es conserva a l'antic arxiu de la Internacional Comunista, de Moscou, avui conegut amb el nom de RGASPI (Centre rus per a la conservació dels arxius d'història política i social) i

Andreu Nin i Henk Sneevliet

Le 8 juin, 1937 1 20

Mon cher Sneevliet, je profite du départ des cam. [arada] Amstel pour t'adresser quelques mots.

Depuis ton dernier voyage, la situation s'est modifiée considérablement. La contre-révolution a fait des progrès sensibles, mais il n'y a pas lieu de perdre tout espoir. Les gouvernements de gauche ont démontré que le prolétariat reste toujours combatif et n'est pas prêt à se laisser faire impunément. Des moments durs et difficiles nous attendent bien entendu - mais ce serait la défection pure et simple qui tout est déjà perdu. L'avenir immédiat nous réserve encore des grandes surprises. Quant au Parti, il fait bien. Les journées de mai ont été une épreuve qui il a surmontée très bien. Non seulement nos positions, mais le caractère que l'on nous a attribué, mais elles sont encore plus solides.

que nosaltres, molt per casualitat, hem trobat per Internet. Pel seu interès, hem considerat que valia la pena donar-la a conèixer en la seva traducció catalana.

«8 de juny de 1937

Benvolgut Sneevliet, aprofito la sortida del cam.[arada] Amstel per adreçar-te alguns mots.

Després del teu darrer viatge, la situació s'ha modificat considerablement. La contrarrevolució ha fet progressos sensibles, però no cal perdre tota l'esperança. Els esdeveniments de maig han demostrat que el proletariat segueix essent encara combatiu i no està disposat a deixar-se enganyar impunement. Ens esperen moments durs i difícils, ben entès, però seria pur derrotisme pensar que tot ja està perdut. El futur immediat encara ens reserva grans sorpreses. En quant al partit es manté bé. Les jornades de maig foren un desafiament al qual va resistir molt bé. No només vam assegurar les nostres posicions, a desgrat de la furiosa campanya adreçada contra nosaltres, sinó que aquestes encara són més sòlides.

La reacció contra l'estalinisme augmenta dia a dia. Tinc la convicció que aquí es trencaran les dents.

La gran tragèdia de la nostra revolució són els anarquistes. La massa és impressionant: combativa, heròica, però la direcció vacil·la continuament i es llença de concessió a concessió. Atreure aquestes masses a les nostres posicions és la tasca central del dia.

El congrés del partit tindrà lloc el 19 de juny, i un mes després s'obrirà la Conferència Internacional. Espero sincerament veure't allà.

La revista *Juillet*, cridada a jugar un gran paper pel reagrupament de les forces revolucionàries, està en premsa. Espero que serà acollida amb satisfacció per tots els revolucionaris.

Has llegit l'article de Crux? És repugnant. El vell demostra ser cada dia més incapaç d'entendre de cap manera la revolució espanyola. Per cert, utilitza els mateixos procediments deslleials, la deformació tant apreciada pels estalinistes. És l'estalinisme en sentit contrari.

Amstel t'informarà detalladament sobre la situació. És un excel·lent camarada i lamentem la seva partida.

Disculpa que sigui tan breu, però estic farcit de tasques. I, de totes maneres, ens veurem molt aviat a Barcelona.

Cordialment,

Andreu»